

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової
адміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

Циклова комісія психолого-педагогічних дисциплін та дошкільних методик

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчально-виховної роботи

 Павло ЯЛОВСЬКИЙ

«01» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*Пробна педагогічна практика в групах дітей
раннього і дошкільного віку*

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**

Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

Спеціальність **012 Дошкільна освіта**

Освітньо-професійна програма **Дошкільна освіта**

Сербай Н.В., Цимбалюк О.В. Пробна педагогічна практика в групах дітей раннього і дошкільного віку: робоча програма педагогічної практики для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Кременець, 2024. 22 с.

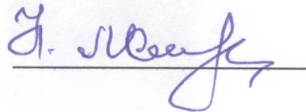
Розробник:

Сербай Наталія Володимирівна – викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін та дошкільних методик Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Цимбалюк Ольга Володимирівна – викладач циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін та дошкільних методик Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії психолого-педагогічних дисциплін та дошкільних методик
Протокол від «01» серпня 2024 р. № 1

Голова циклової комісії

Надія САБРАН

1. Опис програми практичної підготовки

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів – 16,5	<i>Галузь знань</i> 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Модулів – 2	<i>Спеціальність</i> 012 Дошкільна освіта <i>Освітньо-професійна програма</i> Дошкільна освіта	Курс:	
Змістових модулів – 8		2-3-4-й	
Загальна кількість годин – 495		Семестр:	
		4-5-6-7-й	
		Лабораторні	
		4 сем.	88 год.
		5 сем.	64 год.
		6 сем.	80 год.
		7 сем.	60 год.
		Самостійна робота	
4 сем	167 год		
5 сем	11 год		
6 сем	10 год		
7 сем	15 год		
Вид контролю:			
		залік	

2. Мета та завдання пробної педагогічної практики в групах дітей раннього і дошкільного віку

Пробна педагогічна практика в групах дітей раннього і дошкільного віку передбачена освітньо-професійною програмою підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, спеціальності 012 Дошкільна освіта. Це особливий вид діяльності, що визначений як ефективний компонент професійної, інтелектуальної і життєвої підготовки майбутнього вихователя. Вона є показником того, наскільки глибоко і усвідомлено здобувачі засвоїли теоретичні знання з курсів дитячої психології, педагогіки, фахових методик та оволоділи практичними навичками і вміннями.

Метою пробної педагогічної практики в групах раннього та дошкільного віку є: сприяння закріпленню знань про особливості організації життя і виховання дітей цього віку, характер взаємовідносин вихователя з дітьми раннього віку.

Основні завдання пробної педагогічної практики в групах дітей раннього і дошкільного віку:

- 1) поглиблення, розширення і закріплення теоретичних знань здобувачів;
- 2) формування навичок спостереження і аналізу педагогічної діяльності, вміння осмислювати та використовувати педагогічний досвід кращих працівників закладів дошкільної освіти;
- 3) вироблення прагнення до пошуку найбільш ефективних методів роботи з дошкільниками;
- 4) формування і розвиток у майбутніх вихователів педагогічних вмінь та навиків, професійно значимих якостей особистості, інтересу і любові до педагогічної діяльності, до дітей;
- 5) формування нахилів і потреб до педагогічної самоосвіти і розвиток творчого підходу до педагогічної діяльності;
- 6) виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності на посаді вихователя закладу дошкільної освіти.

У процесі проходження пробної педагогічної практики в групах дітей раннього і дошкільного віку у здобувачів формуються такі **компетентності:**

ЗК3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

СК1 Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

СК5 Здатність до формування у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку взаємин з оточенням (предметним, природним, соціальним).

СК13 Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

Програмні результати навчання

РН1 Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини.

РН2 Планувати та організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

РН3 Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей.

РН6 Формувати моральні цінності у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до морально-етичних норм.

РН7 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

РН9 Визначати завдання, зміст специфічно дитячих видів діяльності (предметно-практичної, ігрової, пізнавальної) та організовувати їх відповідно до освітніх програм.

РН10 Організовувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН15 Визначати особливості та способи організації провідної (ігрової) діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

РН16 Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

РН18 Організовувати та розділяти предметно-просторове розвивальне середовище на осередки діяльності в групах дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН20 Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

РН21 Демонструвати вміння організовувати роботу з фізичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку у закладі дошкільної освіти.

3. Організація пробної педагогічної практики в групах дітей раннього і передшкільного віку

Пробна педагогічна практика в групах дітей раннього і передшкільного віку триває впродовж 2, 3 і 4 курсу навчання (4, 5, 6 і 7 семестри). Спочатку здобувачі проходять практику в групах раннього віку – 4 семестр, потім – у групах передшкільного віку – 5, 6 і 7 семестр.

Для ефективної реалізації основних завдань і програми пробної педагогічної практики у групах дітей раннього і передшкільного віку мають бути враховані такі умови її організації:

1. Перед початком пробної педагогічної практики в групах раннього та передшкільного віку цикловою комісією психолого-педагогічних дисциплін та дошкільних методик Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка проводиться настановча конференція для здобувачів.

2. У 4 семестрі практика проводиться у групах дітей другого-третього року життя у закладах дошкільної освіти. У 5, 6 і 7 семестрі практика проводиться у групах дітей четвертого-шостого року життя у закладах дошкільної освіти різних типів.

3. Здобувач-практикант призначається у одну з груп дітей віку, у якій він працює протягом усього періоду практики.

4. Тривалість робочого дня студента-практиканта – 4 години. Робочий день триває з 8.00 год. до 12.00 год. (перша зміна), або з 14.00 год. до 18.00 год. (друга зміна).

5. Роботу з дітьми здобувачі-практиканти здійснюють під керівництвом методиста та вихователя-наставника.

6. Здобувачі зобов'язані виконувати правила внутрішнього розпорядку закладу дошкільної освіти, підкорятися розпорядженням директора, працівників управління освіти, інших осіб, які мають право інспектувати ЗДО. Однак, передусім, здобувач-практикант повинен виконувати вказівки та розпорядження керівника практики та методиста, без погодження з якими здобувач-практикант не може бути переведений в іншу групу, залучений до таких видів діяльності в закладі дошкільної освіти, які не передбачені програмою практики, звільнений від виконання будь-яких видів педагогічної діяльності, які заплановані програмою практики.

7. Протягом усієї практики здобувач веде щоденник пробної педагогічної практики, який він зобов'язаний щоразу мати при собі в ЗДО і вчасно заповнювати. Щоденник є основною формою поточного звіту здобувача-практиканта перед методистом та керівником навчально-педагогічної практики. Після завершення практики щоденник додається до звітної документації здобувача-практиканта.

8. Перед початком проведення будь-якої форми роботи, здобувач-практикант, проконсультувавшись із вихователем-наставником та методистом, складає детальний конспект освітньої роботи. Заздалегідь, перед початком роботи здобувач-практикант подає для затвердження методисту або вихователю конспекти, готує необхідний матеріал.

9. Наприкінці практики здобувачі оформлюють звітну документацію, беруть участь у конференції, присвяченій обговоренню підсумків навчально-педагогічної практики, де представляють звіт про педагогічну практику, виставку фотогазет або звіт у формі мультимедійної презентації.

4. Програма пробної педагогічної практики в групах дітей раннього і передшкільного віку

МОДУЛЬ І. ПРОБНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ГРУПАХ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ (4 семестр)

Змістовий модуль І: Спостереження і аналіз освітньої діяльності вихователя в групах дітей раннього віку

- 1) Ознайомлення з базою практики – групами дітей раннього віку: приміщення, обладнання груп, території. Організаційна робота.
- 2) Спостереження і аналіз процесів життєдіяльності в групі дітей 3-го року життя. Знайомство з документацією групи, її аналіз.
- 3) Спостереження і аналіз організації і методики проведення прогулянки, обіду і підготовки до сну.

4) Спостереження організації режиму дітей 3-го року життя в II половині дня.

5) Спостереження індивідуальних, групових та колективних форм роботи за різними основними лініями розвитку.

Програма пробної педагогічної практики в групах раннього віку передбачає проведення здобувачами різнопланової організаційно-педагогічної та методичної роботи, обумовленої виконанням посадових обов'язків вихователя групи дітей раннього віку закладу дошкільної освіти.

Самостійному проведенню освітнього процесу в групі передують ознайомлення з роботою ЗДО, його керівниками, а також спостереження і аналіз освітньої діяльності вихователя-наставника. Здобувач-практикант повинен щодня ознайомлюватись із планом освітньої роботи, яким керується вихователь, у бесіді з педагогом виявляти доцільність і відповідність програмі накреслених завдань, обраних вихователем форм, методів та прийомів роботи з дітьми. Спостерігаючи за роботою вихователя-наставника, здобувач-практикант веде щоденник, у якому зазначає всі важливі для аналізу і власного використання аспекти освітнього процесу. Особливу увагу слід звернути на своєрідність організації освітнього процесу в групі дітей раннього віку: комплектування групи, організацію інтер'єру групових приміщень, стиль педагогічного спілкування вихователя-наставника, розподіл обов'язків між персоналом групи тощо. здобувач-практикант вивчає послідовність і особливості організації процесів життєдіяльності групи.

Важливою частиною педагогічної діяльності вихователя є підготовка і проведення колективних форм роботи з дітьми. Здобувач-практикант залучається до процесу їх підготовки (допомагає готувати та розмішувати дидактичний матеріал, створювати в групі умови для проведення запланованої роботи тощо), після проведення обов'язково обговорює його з вихователем-наставником та методистом, фіксуючи у щоденнику розгорнуту якісну оцінку даної форми роботи, а також власні творчі ідеї щодо навчання дітей раннього віку, що виникли у процесі перегляду та обговорення.

Спостерігаючи освітній процес, здобувач-практикант ознайомлюється з веденням документації у групі раннього віку, а також із методичним та дидактичним забезпеченням освітнього процесу: аналізує наявні у групі ігрові матеріали, наочні дидактичні посібники, технічні засоби навчання та дидактичний матеріал, що зберігається у методичному кабінеті ЗДО, проектує можливі умови їх використання у своїй подальшій діяльності під час педагогічної практики.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики.

Змістовий модуль II: Самостійне проведення процесів життєдіяльності і різних форм роботи з дітьми раннього віку.

1) Самостійне проведення процесів життєдіяльності ігрової, театралізованої і самостійної діяльності, прогулянки, групових та колективних форм роботи за основними лініями розвитку і сферами життєдіяльності.

2) Самостійна організація та проведення процесів життєдіяльності прогулянки, вечірніх годин (II пол. дня).

3) Самостійна робота кожного студента протягом I половини дня: прийом, бесіди, сніданок, групові та колективні форми роботи за сферами життєдіяльності та основними лініями розвитку прогулянка, обід.

Поступово спостереження і аналіз освітньої діяльності вихователя-наставника

починає доповнюватися самостійним виконанням здобувачем-практикантом обов'язків вихователя. Уже з перших днів практики здобувач повинен допомагати вихователю групи проводити ранковий прийом дітей, організацію процесів життєдіяльності (сніданок, обід, денний сон, ранкову гімнастику), ігри з дітьми, прогулянки. Далі здобувач-практикант організовує зазначені частини освітнього процесу самостійно. Зокрема, студент повинен провести один процес життєдіяльності (ранкові години, спостереження, сніданок або ранкову гімнастику); ігрову діяльність; індивідуальну, групову і колективну форму роботи в I половину дня з різних освітніх ліній, а також всі процеси життєдіяльності в I та II половину дня.

Він, проконсультувавшись із вихователем-наставником та методистом, складає детальний конспект освітньої роботи. Заздалегідь, перед початком роботи здобувач-практикант подає для затвердження методисту і вихователю конспекти, готує необхідний матеріал.

Готуючись до проведення різних форм роботи з дітьми, здобувач удосконалює навички роботи з методичною літературою, дидактичними матеріалами, наочними посібниками, вчиться аналізувати отриману інформацію, адаптувати її до рівня розвитку дітей своєї групи. Під час проведення роботи з дітьми здобувач-практикант приділяє значну увагу налагодженню з вихованцями таких взаємин, що забезпечують емоційно-позитивну атмосферу особистісного спілкування. Він прагне виявити свій інтерес, доброзичливе ставлення до дітей, любов до них, формує у себе уміння слухати дітей, розмовляти з малюками, бути уважним до їхніх потреб. Важливо також навчатись враховувати типологічні та індивідуальні особливості дітей, здійснювати індивідуально-диференційований підхід у навчанні та вихованні дітей раннього віку.

Кожна форма роботи, проведена здобувачем-практикантом, обговорюється з вихователем-наставником та методистом, які її оцінюють, фіксуючи отримані бали у журналі обліку роботи здобувачів фахової передвищої під час педагогічної практики.

Здобувач-практикант також активно долучається до створення наочних матеріалів та дидактичних посібників, добору методичних матеріалів, які необхідні у групі, де він працює.

У кінці зміни здобувач-практикант обговорює свою діяльність з вихователем-наставником та методистом, отримує консультації щодо наступного дня. Усю проведену самостійно роботу здобувач-практикант фіксує в щоденнику, вчиться аналізувати власну діяльність, об'єктивно оцінювати її.

Форма звіту: конспекти проведення процесів життєдіяльності, індивідуальних, групових і колективних форм роботи в I половину дня з різних освітніх ліній, а також конспекти проведення роботи в I і II половину дня; щоденник педагогічної практики.

Змістовий модуль III: Вивчення особистості дітей раннього віку та проведення психолого-педагогічної діагностики.

Важливою складовою частиною роботи здобувача-практиканта є також вивчення особистості дітей раннього віку та проведення психолого-педагогічної діагностики. Це завдання педагогічної практики здобувач починає розв'язувати з перших днів перебування у групі. Обираючи дитину, за якою буде спостерігати, здобувач-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом ЗДО. Слід скласти план вивчення дитини, користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, розумового, особистісного розвитку дитини

певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей. При цьому здобувач-практикант повинен враховувати, що у роботі з дітьми раннього віку здебільшого не використовують стандартизованих психологічних методик. Головним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються і уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить з дитиною здобувач-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації ЗДО.

Хід і результати вивчення особистості дитини здобувач-практикант фіксує у щоденнику педагогічної практики. При цьому здобувач-практикант повинен також зазначати у щоденнику свої зауваження, думки щодо розвитку дитини, можливі рекомендації щодо її виховання.

Форма звіту: психолого-педагогічна характеристика вихованця групи, протоколи виконання дітьми діагностичних завдань.

МОДУЛЬ II. ПРОБНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ГРУПАХ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ (5, 6 і 7 семестр)

Програма пробної педагогічної практики у групах дітей передшкільного віку передбачає проведення практикантами різнопланової освітньої роботи, а саме, виконання посадових обов'язків вихователя групи дітей передшкільного віку.

Самостійному проведенню освітнього процесу в групі передують ознайомлення здобувачів-практикантів з закладом дошкільної освіти, організацією його роботи. Практика розпочинається із бесіди здобувачів з директором ЗДО, у ході якої практиканти отримують загальні відомості про заклад дошкільної освіти (його тип, вид, контингент вихованців, основні напрями освітньої роботи з дітьми, пріоритетні завдання, на розв'язання яких спрямована робота закладу), дізнаються, на основі якої програми здійснюється освітньо-розвивальний процес та які форми планування освітньої роботи прийняті в ЗДО. Директор проводить також інструктаж здобувачів щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку.

Змістом роботи здобувачів-практикантів протягом педагогічної практики є спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя. Здобувач-практикант вивчає процеси життєдіяльності, специфіку організації режиму дня дітей різних вікових груп ЗДО. Особливу увагу слід звернути на своєрідність організації освітнього процесу в тій віковій групі, за якою закріплений студент: комплектування групи, організацію інтер'єру групових приміщень, стиль педагогічного спілкування вихователя, розподіл обов'язків між персоналом групи тощо. Аналіз перспективного та календарного планів роботи закріпленої групи.

Здобувач-практикант має у день практики ознайомитися з планом освітньої роботи, яким керується виховatelj. Спостерігаючи за його роботою, практикант веде щоденник, у якому зазначає всі важливі для аналізу і власного використання аспекти педагогічного процесу; ознайомлюється із методичним та дидактичним забезпеченням освітнього процесу; аналізує наявні в групі ігрові матеріали; наочні дидактичні посібники, технічні засоби навчання та дидактичний матеріал, що зберігається у методичному кабінеті ЗДО, а також можливі умови їх використання у подальшій діяльності під час педагогічної практики.

В період проходження практики здобувачі спостерігають за проведенням занять різних видів і типів (комплексні, комбіновані, тематичні, інтегровані, фронтальні,

групові, індивідуальні) з різних освітніх ліній, вечорів розваг, тематичних свят та ін. (всього 4-5 видів освітньої діяльності). Здобувачі-практиканти беруть участь в їх обговоренні, а результати спостережень фіксують у щоденнику.

З перших днів практики студент здобувач організовує процеси життєдіяльності в I та II половину дня (ранковий прийом дітей, сніданок, обід, денний сон, ранкову гімнастику), ігри з дітьми, прогулянки тощо.

Важливою частиною педагогічної практики здобувач є підготовка і проведення різних форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми.

Здобувач-практикант виготовляє дидактичний матеріал, створює в групі умови для проведення занять, організовує освітній процес у відповідності з перспективним та календарним планами, складеним вихователем. За період проходження практики здобувач самостійно складає план освітньої роботи своєї робочої зміни, який фіксує у щоденнику, та складає конспекти різних форм запланованої роботи. Плани складають у відповідності до вимог, прийнятих у ЗДО. Перед початком роботи здобувач-практикант подає для затвердження педагогу-методисту план та конспекти занять, які буде проводити з дітьми. .

Готуючись до занять та інших форм роботи з дітьми, здобувачі удосконалюють навички роботи з методичною літературою, дидактичними матеріалами, наочними посібниками, вчать аналізувати отриману інформацію, адаптувати її до рівня розвитку дітей своєї групи.

Під час проведення роботи з дітьми здобувач-практикант приділяє значну увагу налагодженню з вихованцями таких взаємин, що забезпечують емоційно-позитивну атмосферу педагогічного спілкування. Він прагне виявити свій інтерес, доброзичливе ставлення до дітей, любов до них, розвиває вміння слухати дітей, розмовляти з ними, бути уважним до їхніх потреб. Важливо також навчатись враховувати типологічні та індивідуальні особливості дітей, здійснювати індивідуально-диференційований підхід у навчанні та вихованні дошкільнят.

Процеси життєдіяльності, заняття та інші форми роботи проведені здобувачем-практикантом, обговорюється з вихователем та здобувачами, які були присутні, фіксується у щоденнику педагогічної практики та оцінюється методистом.

Здобувач-практикант долучається до створення у групі умов для розвитку самостійної діяльності дітей (ігрової, трудової, художньої), ознайомлюється із принципами організації предметно-розвивального середовища в групі, складає перелік наявних у групі наочних матеріалів та дидактичних посібників, залучається до добору методичних матеріалів, необхідних у групі, де він працює.

Здобувач-практикант повинен звернути особливу увагу на ознайомлення з передовим педагогічним досвідом, який вивчається і впроваджується у закладі дошкільної освіти.

Змістовий модуль IV. Спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей передшкільного віку (III курс, 5 семестр).

1) Знайомство з закладом дошкільної освіти – базою педагогічної практики. Бесіда із завідуючою про організацію ЗДО і керівництво ним. Огляд приміщення і оснащення.

2) Спостереження і аналіз процесів життєдіяльності в групах дошкільного віку в I половині дня. Знайомство з документацією групи, аналіз її. Порівняльний

аналіз режиму дня дітей молодшого і старшого передшкільного віку.

3) Спостереження і аналіз показової ранкової гімнастики. Аналіз обладнання та умов фізичного розвитку дошкільнят.

4) Спостереження і аналіз показових форм роботи з ознайомлення дітей з природним довкіллям у трьох вікових групах.

5) Спостереження і аналіз показових форм роботи з художньо-мовленнєвої діяльності.

6) Спостереження ігрової діяльності дітей в I половині дня. Аналіз підбору іграшок для різних вікових груп.

7) Спостереження і аналіз проведення процесів життєдіяльності в II половині дня.

Змістовий модуль V. Самостійне проведення форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми передшкільного віку.

1) Самостійне проведення ранкової гімнастики, індивідуальних та колективних форм роботи по ознайомленню дітей з природним довкіллям, процесів життєдіяльності в I половині дня, ігрової діяльності дітей, художньо-мовленнєвої діяльності.

2) Самостійне проведення процесів життєдіяльності в II половині дня.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, конспекти проведених студентом пробних занять з різних освітніх ліній, конспекти проведених здобувачем форм організації життєдіяльності дітей в I та II половині дня, конспект ігрової діяльності.

Змістовий модуль VI. Вивчення особистості дітей передшкільного віку, дитячого колективу та проведення психолого-педагогічної діагностики.

Важливою складовою частиною роботи здобувача-практиканта є також проведення психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вивчення особистості дітей передшкільного віку та соціометричне дослідження групи. Це завдання педагогічної практики здобувач починає розв'язувати з перших днів перебування в групі.

Обираючи дитину, за якою буде спостерігати, здобувач-практикант має порадитися з вихователем групи, психологом ЗДО.

Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, розумового, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. При цьому здобувач-практикант повинен враховувати, що головним методом вивчення дитини передшкільного віку має бути психолого-педагогічне спостереження.

Отримані за час спостережень відомості доповнюються і уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних вправ, які проводить з дитиною здобувач-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації ЗДО.

Хід і результати вивчення особистості дитини здобувач-практикант фіксує у щоденнику педагогічної практики, зазначаючи зауваження, думки щодо розвитку

дитини, можливі рекомендації щодо її виховання.

Паралельно з вивченням особистості одного з вихованців групи здобувач-практикант здійснює психолого-педагогічне вивчення дитячого колективу. Використовуючи методи спостереження різних видів індивідуальної та спільної діяльності дошкільнят, їхніх стосунків, бесіди з вихователями, батьками, індивідуальні бесіди з дітьми та соціометричні методики, здобувач отримує різноманітні відомості про колектив вихованців своєї групи. Відомості про склад групи, вік дітей здобувач зазначає у щоденнику педагогічної практики.

Варто також проаналізувати загальний рівень фізичного і психічного розвитку дітей у групі, ставлення дітей до закладу дошкільної освіти, наявні у дітей ігрові, трудові та навчальні навички, моральні якості, виявити пізнавальні інтереси вихованців. Висновки з цих питань здобувач вміщує до щоденника педагогічної практики, доповнюючи їх декількома цікавими прикладами з власних спостережень за дітьми.

Обов'язковим елементом психолого-педагогічної діагностики є проведення соціометричного дослідження, на основі якого створюється соціоматриця і соціограма групи та описується рівень розвитку стосунків вихованців у групі, оцінюється рівень сформованості дитячого колективу.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, звіт про педагогічну практику та фотозвіт.

Змістовий модуль VII. Спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей дошкільного віку (III курс, 6 семестр).

- 1) Спостереження трудової діяльності в I половині дня. Аналіз куточків для праці, інвентаря та умов трудової діяльності.
- 2) Спостереження трудової діяльності в II половині дня.
- 3) Спостереження показових індивідуальних колективних та групових форм роботи з ознайомлення з соціальним довкіллям та фізичного розвитку.
- 4) Спостереження показових індивідуальних групових та колективних форм роботи з зображувальної діяльності (малювання).
- 5) Спостереження свят і розваг у закладі дошкільної освіти.

Змістовий модуль VIII. Самостійне проведення форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного віку.

- 1) Самостійне проведення трудової діяльності в I половині дня, самостійне проведення трудової діяльності в II половині дня.
- 2) Самостійне проведення індивідуальних, групових та колективних форм роботи з ознайомлення з довкіллям, фізичного розвитку, зображувальної діяльності (малювання).
- 3) Самостійне проведення свят і розваг у закладі дошкільної освіти.
- 4) Підведення підсумків педагогічної практики.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, конспекти проведених здобувачем пробних занять з різних освітніх ліній, конспекти трудової діяльності в I та II половині дня, сценарії свят і розваг у закладі дошкільної освіти.

Змістовий модуль ІХ. Вивчення особистості дітей передшкільного віку, дитячого колективу та проведення психолого-педагогічної діагностики.

Важливою складовою частиною роботи здобувача-практиканта є також проведення психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вивчення особистості дітей передшкільного віку та соціометричне дослідження групи. Це завдання педагогічної практики здобувач починає розв'язувати з перших днів перебування в групі.

Обираючи дитину, за якою буде спостерігати, здобувач-практикант має порадитися з вихователем групи, психологом ЗДО.

Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, розумового, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. При цьому здобувач-практикант повинен враховувати, що головним методом вивчення дитини передшкільного віку має бути психолого-педагогічне спостереження.

Отримані за час спостережень відомості доповнюються і уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних вправ, які проводить з дитиною здобувач-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації ЗДО.

Хід і результати вивчення особистості дитини здобувач-практикант фіксує у щоденнику педагогічної практики, зазначаючи зауваження, думки щодо розвитку дитини, можливі рекомендації щодо її виховання.

Паралельно з вивченням особистості одного з вихованців групи здобувач-практикант здійснює психолого-педагогічне вивчення дитячого колективу. Використовуючи методи спостереження різних видів індивідуальної та спільної діяльності дошкільнят, їхніх стосунків, бесіди з вихователями, батьками, індивідуальні бесіди з дітьми та соціометричні методики, здобувач отримує різноманітні відомості про колектив вихованців своєї групи. Відомості про склад групи, вік дітей здобувач зазначає у щоденнику педагогічної практики.

Варто також проаналізувати загальний рівень фізичного і психічного розвитку дітей у групі, ставлення дітей до дитячого садка, наявні у дітей ігрові, трудові та навчальні навички, моральні якості, виявити пізнавальні інтереси вихованців. Висновки з цих питань здобувач вміщує до щоденника педагогічної практики, доповнюючи їх декількома цікавими прикладами з власних спостережень за дітьми.

Обов'язковим елементом психолого-педагогічної діагностики є проведення соціометричного дослідження, на основі якого створюється соціоматриця і соціограма групи та описується рівень розвитку стосунків вихованців у групі, оцінюється рівень сформованості дитячого колективу.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, звіт про педагогічну практику, фотозвіт.

Змістовий модуль Х. Спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей дошкільного віку – (IV курс, 7 семестр).

1) Спостереження роботи вихователя в I половині дня. Аналіз планів роботи вихователя кожної вікової групи.

2) Спостереження роботи вихователя в II половині дня. Аналіз планів роботи

вихователя кожної вікової групи.

3) Спостереження роботи з батьками. Аналіз батьківських куточків.

4) Спостереження та аналіз показових індивідуальних, групових та колективних форм роботи з пріоритетом образотворчих завдань (конструювання, ліплення, аплікація). Аналіз куточків для самостійної художньої діяльності дітей різних вікових груп.

5) Спостереження показових індивідуальних групових та колективних форм роботи з логіко-математичного розвитку.

6) Спостереження та аналіз показових індивідуальних групових та колективних форм роботи з мовленнєвого спілкування та грамоти. Аналіз наочного дидактичного матеріалу для роботи з дітьми.

Змістовий модуль XI. Самостійне проведення форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми передшкільного віку.

1) Самостійне проведення інтегрованих, групових та колективних форм роботи з пріоритетом образотворчих завдань (ліплення, аплікація, конструювання), грамоти, логіко-математичного розвитку, згідно складеного плану.

2) Самостійне проведення II половини дня згідно складеного плану.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, конспекти проведених студентом пробних занять з різних освітніх ліній, конспекти проведених здобувачем форм організації життєдіяльності дітей в I та II половину дня.

Змістовий модуль XII. Вивчення особистості дітей передшкільного віку, дитячого колективу та проведення психолого-педагогічної діагностики.

Важливою складовою частиною роботи здобувача-практиканта є також проведення психолого-педагогічної діагностики, спрямованої на вивчення особистості дітей передшкільного віку та соціометричне дослідження групи. Це завдання педагогічної практики здобувач починає розв'язувати з перших днів перебування в групі.

Обираючи дитину, за якою буде спостерігати, здобувач-практикант має порадитися з вихователем групи, психологом ЗДО.

Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, розумового, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. При цьому здобувач-практикант повинен враховувати, що головним методом вивчення дитини передшкільного віку має бути психолого-педагогічне спостереження.

Отримані за час спостережень відомості доповнюються і уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних вправ, які проводить з дитиною здобувач-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації ЗДО.

Хід і результати вивчення особистості дитини здобувач-практикант фіксує у щоденнику педагогічної практики, зазначаючи зауваження, думки щодо розвитку дитини, можливі рекомендації щодо її виховання.

Паралельно з вивченням особистості одного з вихованців групи здобувач-

практикант здійснює психолого-педагогічне вивчення дитячого колективу. Використовуючи методи спостереження різних видів індивідуальної та спільної діяльності дошкільнят, їхніх стосунків, бесіди з вихователями, батьками, індивідуальні бесіди з дітьми та соціометричні методики, здобувач отримує різноманітні відомості про колектив вихованців своєї групи. Відомості про склад групи, вік дітей здобувач зазначає у щоденнику педагогічної практики.

Варто також проаналізувати загальний рівень фізичного і психічного розвитку дітей у групі, ставлення дітей до дитячого садка, наявні у дітей ігрові, трудові та навчальні навички, моральні якості, виявити пізнавальні інтереси вихованців. Висновки з цих питань здобувач вміщує до щоденника педагогічної практики, доповнюючи їх декількома цікавими прикладами з власних спостережень за дітьми.

Обов'язковим елементом психолого-педагогічної діагностики є проведення соціометричного дослідження, на основі якого створюється соціоматриця і соціограма групи та описується рівень розвитку стосунків вихованців у групі, оцінюється рівень сформованості дитячого колективу.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, звіт про педагогічну практику, фотозвіт.

5. Структура пробної педагогічної практики в групах дітей раннього і дошкільного віку.

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
лекц.		практ.	лабор.	сам.роб.
МОДУЛЬ I. ПРОБНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ГРУПАХ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ (II курс, 4 семестр)				
Змістовий модуль I. Спостереження і аналіз освітньої діяльності вихователя в групах дітей раннього віку.	70		20	50
Змістовий модуль II. Самостійне проведення процесів життєдіяльності і різних форм роботи з дітьми раннього віку.	141		54	87
Змістовий модуль III. Вивчення особистості дітей раннього віку та проведення психолого-педагогічної діагностики.	44		14	30
Усього годин за МОДУЛЕМ I:	255		88	167

МОДУЛЬ II. ПРОБНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ГРУПАХ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ (5, 6 і 7 семестр)					
Змістовий модуль IV. Спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей передшкільного віку (III курс, 5 семестр).	24			20	4
Змістовий модуль V. Самостійне проведення форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми передшкільного віку.	35			30	5
Змістовий модуль VI. Вивчення особистості дітей передшкільного віку, дитячого колективу та проведення психолого-педагогічної діагностики.	16			14	2
Усього годин за змістовим модулем:	75			64	11
Змістовий модуль VII. Спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей передшкільного віку (III курс, 6 семестр).	28			24	4
Змістовий модуль VIII. Самостійне проведення форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми передшкільного віку.	46			42	4
Змістовий модуль IX. Вивчення особистості дітей передшкільного віку, дитячого колективу та проведення психолого-педагогічної діагностики.	16			14	2
Усього годин за змістовим модулем:	90			80	10

Змістовий модуль X. Спостереження та аналіз педагогічної діяльності вихователя групи дітей передшкільного віку – (IV курс, 7 семестр).	24			20	4
Змістовий модуль XI. Самостійне проведення форм організації життєдіяльності та навчально-пізнавальної діяльності з дітьми передшкільного віку.	45			36	9
Змістовий модуль XII. Вивчення особистості дітей передшкільного віку, дитячого колективу та проведення психолого-педагогічної діагностики.	6			4	2
Усього годин за змістовим модулем:	75			60	15
Разом годин за МОДУЛЕМ II:	240			204	36
Усього годин:	495			292	203

6. Критерії оцінювання роботи практикантів

При оцінюванні результатів педагогічної практики враховується:

- рівень професійно-педагогічних умінь;
- прояв професійно-значущих якостей особистості: дисциплінованість, організованість, доброзичливість, врівноваженість, любов до дітей тощо;
- якість виконання усіх завдань практики;
- рівень виявлення творчості;
- рівень педагогічного аналізу і рефлексії;
- якість звітної документації.

Результати практики оцінюються за такими критеріями:

Оцінка «**відмінно**» ставиться, якщо здобувач під час практики проявив дисциплінованість, глибокі знання із фахових дисциплін, творчу самостійність у плануванні, підготовці і проведенні навчально-виховної роботи з дітьми; грамотно склав індивідуальний план, намітив конкретні шляхи його реалізації; на високому професійному рівні проводив заняття і процеси життєдіяльності, використовуючи широкий арсенал методів та прийомів; вдало здійснював виховну роботу в закріпленій групі, змістовно підготував свято, розваги; повністю виконав завдання практики та акуратно оформив звітну документацію.

Оцінка «**добре**» ставиться, якщо здобувач освіти проявив дисциплінованість та акуратність у роботі, любов до дітей та професії, виконав всі пункти індивідуального плану, проте не досить ефективно застосовував здобуті знання, уміння та навички, потребував допомоги вихователя, допускав помилки під час проведення занят,

процесів життєдіяльності; вчасно оформив та подав на перевірку звітну документацію.

Оцінка «**задовільно**» ставиться, якщо здобувач освіти виконав програму практики, але в реалізації завдань всестороннього виховання допускав помилки, недостатньо ефективно застосовував теоретичну і методичну підготовку у проведенні занять та процесів життєдіяльності, вечорів, розваг, тематичних свят; не зумів налагодити належного контакту з дітьми, несвоєчасно і неякісно оформив звітну документацію.

Оцінка «**незадовільно**» ставиться, якщо здобувач освіти проявив порушення дисципліни, без причин пропускав практику; виявив недостатній рівень фахової підготовки; неефективно використовував методи і прийоми виховання, не проводив на належному рівні загальні заходи; не зумів налагодити належного контакту з дітьми та вихователями; не представив звітної документації практики на перевірку і рецензування.

7. Перелік звітної документації педагогічної практики

Пробна педагогічна практика в групах дітей раннього віку:

1. Конспект проведення процесу життєдіяльності (ранкові години або прогулянка).
2. Конспект проведення індивідуальної форми роботи (2 види).
3. Конспект проведення ігрової діяльності.
4. Конспект проведення колективної форми роботи (заняття).
5. Конспект проведення процесів життєдіяльності та колективних форм роботи в I половину дня.
6. Конспект проведення процесів життєдіяльності в II половину дня.
7. Щоденник педагогічної практики.

Пробна педагогічна практика в групах дітей дошкільного віку

1. Конспекти проведених здобувачем-практикантом занять з:
 - логіко-математичного розвитку;
 - ознайомлення з природою;
 - мовленнєвого розвитку;
 - художньо-естетичного розвитку (малювання, ліплення, аплікація);
 - фізичного розвитку;
 - грамоти;
2. Конспект проведення процесів життєдіяльності та різних форм роботи в I половину дня.
3. Конспект проведення процесів життєдіяльності в II половину дня з включенням розваги.
4. Сценарії свят і розваг у закладі дошкільної освіти.
5. Конспекти ігрової діяльності.
6. Щоденник педагогічної практики.

Документація повинна бути оформлена на стандартних аркушах білого паперу і подана у папці. Документація може бути подана в рукописному вигляді або надрукована на комп'ютері. Титульна сторінка звітної документації обов'язково має бути в комп'ютерному друці.

Оцінювання результатів проходження педагогічної практики проводиться з урахуванням результатів діяльності здобувача на основі:

- визначення якості виконання кожного завдання;
- аналізу професійних рис практиканта (дисциплінованість, уміння організувати власний робочий час, ініціативність, творче ставлення до справи та інші), його готовності надати допомогу працівникам ЗДО;
- оцінних суджень, висловлених методистами, адміністрацією, працівниками бази практики;
- аналізу змісту та якості звітної документації здобувача;
- самооцінки студентом ступеня своєї підготовленості до самостійної практичної діяльності та якості виконаної роботи.

8. Методичне забезпечення навчальної практики

- робоча програма пробної педагогічної практики в групах раннього та дошкільного віку;
- зразки конспектів організації навчально-пізнавальної діяльності, процесів життєдіяльності, ігрової діяльності, індивідуальних та колективних форм роботи у ЗДО;
- методичні рекомендації щодо виконання завдань психолого-педагогічної діагностики;
- документація вихователів закладу дошкільної освіти;
- навчальні посібники.

9. Рекомендована література

Базова

- 1) Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Науковий керівник : А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол-в: – К. : Видавництво, 2020.
- 2) Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В.Калуська. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144с.
- 3) Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку : форми здобуття, організація і зміст роботи : Збірник методичних матеріалів / [авт.-упоряд. : О. П. Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова]. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.
- 4) Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
- 5) Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» / Наукові керівники: Проскура О.В., Кочина Л.П., Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 328 с.
- 6) Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг.ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 256с.
- 7) Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР – Україна», 2019. 488 с.

- 1) Аматыєва О. Говорімо виразно : діагностика і формування виразності мовлення старших дошкільнят // Дошкільнє виховання. 2019. №10. С.11-15.
- 2) Андрєєва Т. Виховання ціннісного ставлення до предметного довкілля у дітей дошкільного віку : предметне довкілля // Рідна школа, 2018. №3-4. С.64-66.
- 3) Андрусич Н. Гаджети в житті дитини : за і проти : дитина і комп'ютер. Круглий стіл // Дошкільнє виховання, 2018. №5. С.2-8.
- 4) Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / В. Є. Бенера, Н. В. Маліновська. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 384 с.
- 5) Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2009. 120 с.
- 6) Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : Підручник / За ред. А. М. Богуш. К.: Вища шк., 2007. 542 с. : іл.
- 7) Богуш А. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей [Текст] : підручник для студентів ВНЗ / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, Т. Котик. К. : Слово, 2010. 301 с.
- 8) Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія / А. М. Богуш. К. : Видавничий дім «Слово», 2004. 367 с.
- 9) Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному навчальному закладі. К. : Вища школа, 2004. 178 с.
- 10) Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / А. Богуш, Н. Гавриш. К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
- 11) Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і доп. Х. : Вид-во «Ранок», 2013. 192 с.
- 12) Богуш А.М. Перші кроки грамоти: перед шкільний вік : навч. посіб. / Богуш А.М., Маліновська Н.В. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 424 с.
- 13) Бочелюк О. Кімнатне квітникарство в дошкільному закладі / О. Бочелюк, Н. Горопаха. Вид. 2-ге, доп. Тернопіль. : Навчальна книга – Богдан, 2012. 240 с.
- 14) Дмитренко М. Українська фольклористика : історія, теорія, практика. К. : Ред. часопису «Народознавство», 2001. 576 с.
- 15) Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. Л. В. Калуська. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.
- 16) Захарчук Т. Секрети петриківського розпису / Т. Захарчук, Н. Німчук, І. Пукальська // Дошкільнє виховання. 2015. №8. С. 30–32.
- 17) Крутій К. Запроваджуємо комунікативно-діяльнісну технологію навчання рідної мови та розвитку мовлення [Текст] : методична робота / К. Крутій // Вихователь-методист дошкільного заходу. 2015. № 12. С.10–18.
- 18) Ланіна І. В. Образотворче мистецтво для дошкільнят (5–6 роки) / І. В. Ланіна, Н. В. Кучєєва. – Х. : Видавництво «Ранок», 2012. 128 с.
- 19) Методика ознайомлення дітей з природою [Текст] : хрестоматія / уклад. Н.М. Горопаха. К. : Слово, 2012. 429 с.
- 20) Павелків Р. В. Дитяча психологія [Текст] : навч. посібник для самостійної роботи студента ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. К. : Академвидав, 2011. 373 с. (САМ).

- 21) Павелків Р. В. Дитяча психологія. Практикум [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. Рівне : Волинські обереги, 2008. 320 с.
- 22) Павелків Р. Дитяча психологія навчальний посібник / Р. Павелків, О. Цигипало. 2-ге вид., випр. –К. : «Академвидав», 2015. 400 с.
- 23) Петриківський первоцвіт : методичний посібник / Упор. В. І. Купрієнко, Н. О. Міхіна, І. Б. Корінько та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 40 с.
- 24) Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. Поніманська. – 3-тє вид., випр. К. : «Академвидав», 2015. 448 с.
- 25) Поніманська Т. І. Гуманістичний аспект психолого-педагогічної підготовки вихователя / Т. І. Поніманська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. К., 2001. С. 73–79.
- 26) Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. І. Поніманська. 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2013. 464 с.
- 27) Розкриваємо таємниці докiлля / Л. І. Зайцева. ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. 144 с.
- 28) Розумне виховання сучасних дошкiльнят. Методичний посiбник / Н. Гавриш, О. Брежнєва, І. Кiндрат, О. Рейпольська. За заг. ред. Брежнєвої. К. : Видавничий Дiм «Слово», 2015. 176 с.
- 29) Свiт чомучок. Органiзацiя дослiдно-експериментальної роботи з дошкiльниками / уклад. Л. А. Шик. Х. : Вид. група «Основа», 2014. 111 с. (Серiя «ДНЗ – Вихователю»).
- 30) Система реалiзацiї завдань екологiчної освiти та виховання дiтей старшого дошкiльного вiку / укладачi О. Г. Фомiна, Л. Й. Марчук, Н. Й. Тимошук. Запорiжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2012. 236 с.
- 31) Старченко В. А. Формування логiко-математичної компетентностi у старших дошкiльникiв : Навч.-метод. посiб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. вiку «Я у Свiтi» / В. А. Старченко. К. : Свiгiч, 2009. 80 с.
- 32) Старченко В. А. Цiкава математика для молодшого дошкiльника: Навч.-метод. посiб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. вiку «Я у Свiтi» / В. А. Старченко. К. : Наш час : Х. : Ранок, 2010. 127 с.
- 33) Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкiльному навчальному закладi. За заг. ред. Г. В. Сухорукової. К. , 2010. 367 с.
- 34) Таланчук О. М. Українознавство. Усна народна творчiсть : Навчально-методичний посiбник. К. : Либiдь, 1998. 248 с.
- 35) Тимофєєва О. О. Кришталевi джерела : методичний посiбник для вихователiв та батькiв з питань формування екологiчної компетентностi дошкiльникiв / О. О. Тимофєєва, І. В. Тимофєєв. Тернопiль : Мандрiвець, 2015. 216 с.: іл.
- 36) Фасолько Т. С. Технологiї розвитку дитячої художньої творчостi. Кременець : Видавничий центр КОГП, 2011. 137 с.
- 37) Цiкаві цифри: Використання прийомiв ейдетики при ознайомленнi з цифрами / Авт.-упор. О. О. Яловська. Тернопiль : Мандрiвець, 2010. 128с.
- 38) Шульга Л. Штапографiя: відкриємо дiтям радiсть творчостi / Л. Шульга // Дошкiльне виховання. 2015. №9. С. 17–19.
- 39) Щербакова К. И. Методика формування елементiв математики у дошкiльникiв: навч. посiб. К. : Вид.-во Європ. ун-ту, 2005. 392 с.

- 40) Яковлева Н. В. Малювання. Конспекти занять для роботи з дітьми 4–5 років. Х. : Видавництво «Ранок», 2011. 88 с.
- 41) Яковлева Н. В. Малювання. Конспекти занять для роботи з дітьми 5–6 років. Х. : Видавництво «Ранок», 2011. 72 с.
- 42) Яловська О. О. Пальчики дошкільнят: розвиваємо руку – розвиваємо мозок. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 228 с.